

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه فنی و حرفه ای کشور

آموزشگاه فنی و حرفه ای دختران همدان

(حضرت زینب کبری (س))

هندسه نقوش سنتی

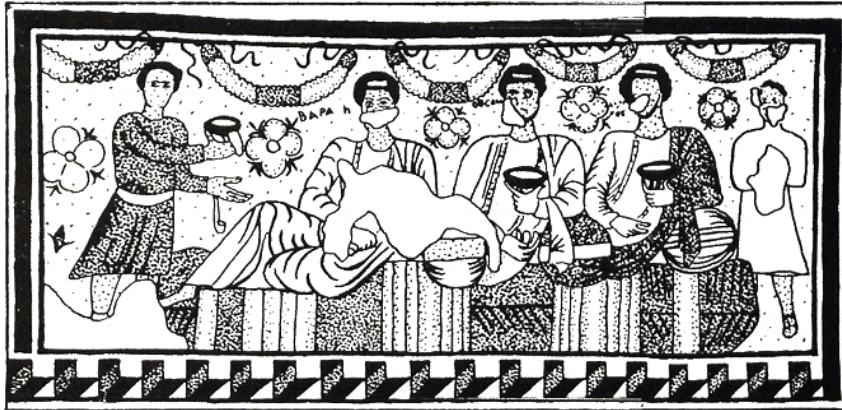
کامران امجدیان

جلسه ۳

مقطع کاردانی

رشته گرافیک

نقوش سنتی در دوره اشکانی:

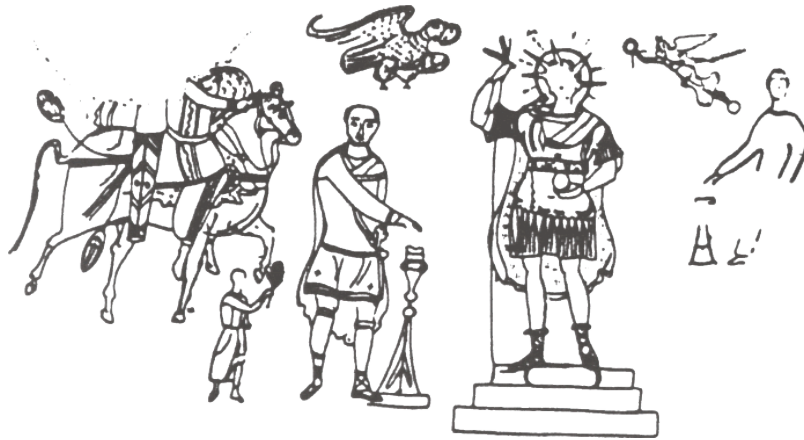
در اغلب آثار هنری این دوره، هدف انتقال یک گزارش یا خبر به بیننده است. در این دوره، هنر به جای توجه داشتن به زیبایی‌های بدن، به جنبه روحانی و مذهبی اثر توجه دارد و این باعث شده هنر دوره اشکانی سرد و بی حرکت باشد. بیشتر طرح‌ها دارای مرزهای مشخصی هستند، به این شکل که هنرمند مرزهای عناصر و اندامهای خلق شده را بسیار واضح می‌کشد.

مهرهای دوره اشکانی دارای طرح‌های مختلفی هستند. بیشتر طرح‌های مهرها دارای عقرب و عقابند. مهرها دارای نقوش ساده هندسی یا طرح‌های اسطوره‌ای می‌باشند.

از نقاشی در این زمان در طراحی نمای خانه استفاده می شد، به این نحو که نگارگران، نمای خانه‌ها را با طرح‌هایی مانند شکار و نبرد، مراسم مذهبی و عبور بزرگ‌زادگان نقاشی می‌کردند.

چند نمونه نقاشی دیوارهای خانه‌های شهر دورا

مجسمه‌ها در دوره اشکانیان بدون حرکت و ساکن بودند و احتمالاً از آنها در تزیین معماری استفاده می‌کردند.

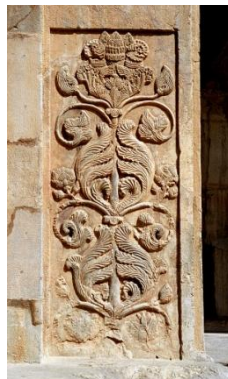

در این دوره علاوه بر پیکرک‌های کوچک استخوانی و مجسمه‌های بزرگ فلزی، مجسمه بانوان نیز ساخته می‌شد. در حالی که پیش از این، تنها مردان در مجسمه‌ها نمود پیدا می‌کردند. همچنین در دوره اشکانی، افراد عادی نیز از خود مجسمه می‌ساختند، حال آنکه در دوره‌های پیش از آن در ایران تنها مجسمه شاهان یا صحنه‌های اسطوره‌ای ساخته می‌شد.

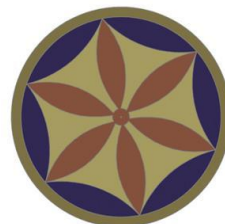
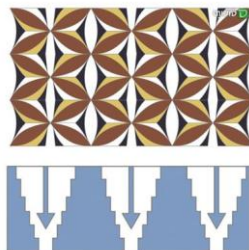

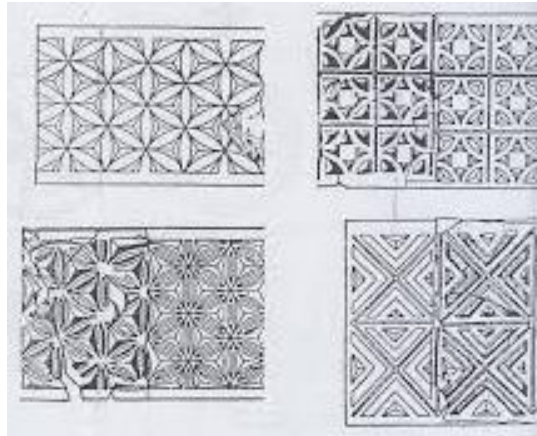
مجسمه زن نشسته، اشکانی. بین النهرین

در کل می توان گفت هنر اشکانی تحت تاثیر هنر یونانی بوده و از این دوره بیشترین آثار بدست آمده، شامل نقاشی دیواری، حجاری و گچبری هایی از نقوش هندسی، گیاهی و انسانی است.

نقوش هندسی و گیاهی بیشترین جنبه تزئینی دارد و با شیوه تکرار و با قرینه انعکاسی اجرا شده است.

قطعاتی از گچبری پرستشگاهی در بین النهرین، اشکانی

نقوش سنتی در دوره ساسانی:

با اینکه به کارگیری عناصر سمبلیک، ریشه در طول تاریخ دارد و به علت اشتراکات فرهنگی و اعتقادی در زمان متداوم مانده است، اما در دوره ساسانی به گونه‌ای محکم با ایمان و باورهای مردم پیوند می‌خورد. از آنجا که فرهنگ دوره ساسانی ارتباطی مستقیم و بسیار نزدیک با اعتقادات و باورهای مذهبی داشت و به واسطه پیوند زنجیروار دین و دولت، به خاطر تحکیم مشروعیت شاهنشاهی، استفاده از ابزارهایی که میل را به مقصود برساند نیاز بود. بنابراین برای استفاده از نیروهای ماورایی و بروز آنها در تصاویر، نماد در آثار هنری، نهاده شده و اینجا بود که استفاده از عناصر نمادین در فرهنگ و هنر ساسانی پررنگ‌تر و پررنگ‌تر از همه ادوار، نمود پیدا کرد. این حقیقت را می‌توان از ورای نقش‌های ساسانی به خوبی دریافت.

نماد در فرهنگ و هنر ساسانی نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند. خصوصا در تصاویر به کار رفته در انواع هنرها از جمله منسوجات، نقش برجسته‌ها، مهرها، تندیس‌ها، سکه‌ها و ظروف، این مهم به خوبی نمود دارد.

بال بر بدن انسان یا حیوان، علامت ایزدی و نماد قدرت محافظت است. حیوانات اسطوره‌ای در حکم موجودات نگهبان به کار می‌رفته‌اند و احتمالا نمادی از محافظت و پاسداری بوده‌اند.

در دوره ساسانی آثاری از نقش شیر بال‌دار در مناطق مختلف مربوط به این دوره کشف شده است. ظروف فلزی مکشوفه از زمان ساسانی، از جمله آثاری است که تصاویر حیوانات بال‌دار از جمله شیر روی آن نقش شده است.

تصویرپردازی در هنر ساسانی اگر با توجه به دیدگاه جهان ایران باستان بررسی شود، اهمیت خاصی می‌یابد. بدین ترتیب در هنرهای تزئینی، نقش‌مایه‌های جانوری چون گاو، اسب، قوچ، خروس و گیاهان از جمله انار و لاله، از نظر فرهنگی، اقتصادی و مذهبی حائز اهمیت بسیارند.

نقوش دوره ساسانی دارای ویژگی‌هایی است که عبارتند از:

۱- نقوش گیاهی، پرکننده فضاهای خالی و میانی نقوش انسانی و حیوانی

۲- تنوع اندکی در نقوش گیاهی دیده می‌شود

۳- از نقوش گیاهی در حواشی طرح‌ها استفاده می‌شود

۴- شیوه تکرار و قرینه‌سازی در نقوش گیاهی کاربرد دارد

۵- نقوش گیاهی قوس‌دار و دورانی کاربرد دارد

